

Dva stoljeća kontinuiranog rada liječnika u Bolnici Varaždinske Toplice

Silva POTREBICA

Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice

Sažetak

U radu je obuhvaćen dugi period od 195 godina u kojem su se smjenjivali liječnici koji su svojim radom doprinijeli razvoju struke, pomagali i skrbili o pacijentima, sudjelovali u kulturnoj i ekonomskoj promociji grada Varaždinske Toplice i brinuli o dignitetu liječničke struke. S liječnicima dolaze i najnovije dijagnostičke i terapijske spoznaje i praksa koja se provodi na korist pacijenata. Mnoga od navedenih imena liječnika ostavljaju svoj trag u nacionalnoj povijesti medicine, povijesti Hrvatskog liječničkog zbora, a i u medicinskom životu širom Europe.

Ključne riječi: liječnici, Varaždinske Toplice, dva stoljeća

Two centuries of continuous physicians services in Hospital Varaždinske Toplice

Abstract

The review covers a long period of 195 years of physicians' services attributing to the development of the profession, caring and helping patients, participating in cultural and economical promotion of town Varaždinske Toplice, and tending to the dignity of medical profession. Novel diagnostic and therapeutic knowledge and practical work have been included by them, to the benefit of patients. Many of listed doctors' names have left their marks in the national history of medicine, including the Croatian Medical Association, and in a wider European context.

Key words: doctors, Varaždinske Toplice, two centuries

Pregled

Pomisao na dva stoljeća liječničke službe u Varaždinskim Toplicama ispunja nas ponosom i potvrđuju već poznatu činjenicu da ovaj grad, osim što ima bogatu kulturnu i povijesnu baštinu, posjeduje dugu liječničku tradiciju, iskustvo i ugled na području medicine.

Taj period obilježen je predanim radom brojnih generacija liječnika, njihovim stručnim i znanstvenim zalaganjem na dobrobit pacijenata, ustanove i samog liječničkog staleža.

Bez obzira na narodnost, mjesto školovanja i rođenja, svi su liječnici ugradili dio svog privatnog i profesionalnog života i, bez obzira na vrijeme provedeno u službi u Varaždinskim Toplicama ostavili svoj neizbrisivi trag u radu i razvoju medicine i liječništva, u brojnim brošurama, člancima, stručnim i znanstvenim radovima. (1)

Prema dr. Thaleru, početak nove ere za hrvatsku medicinu počinje 1770. godine. Te je godine Marija Terezija darovala Hrvatskoj dvadeset tisuća forinti za zdravstvene potrebe. Iste godine, Van Swieten, dvorski liječnik, donosi „Normativum sanitatis“, zdravstveni zakon za cijelu Austriju kojim počinje i organizacija zdravstva u Hrvatskoj. Van Swietenu možemo zahvaliti što je poslao 1772. godine u Varaždin svog učenika Lalangua i postavio ga varaždinskim fizikom. On je utemeljitelj naše medicinske literature. Lalangue je vrlo značajan za sve toplice, a osobito za Varaždinske. Vršio nadzor nad kupalištem, a u svojem balneološkom djelu „Tractatus de aquis medicatis regnorum Croatiae et Sclavoniae...“ uz ostale toplice najviše spominje Varaždinske, navodeći indikacije, kontraindikacije, kao i načine upotrebe vode za liječenje (1).

Varaždinske Toplice su početkom XII. stoljeća dospjele u posjed Zagrebačkog kaptola, a on je kao dobar gospodar stoljećima brinuo o razvoju mjesta i prirodnih ljekovitih izvora, pa su toplice krajem 19. i početkom 20. stoljeća bile među najpoznatijima u Europi. Kaptol je također, na preporuke svojih liječnika, uvodio sva najnovija dostignuća iz medicine u svojim prostorima i tako se u toplicama provodila moderna medicina tog vremena, a ta je praksa nastavljena do današnjih dana bez obzira na trenutnog vlasnika (2). Godine 1820. kaptolski revizor Ivan Lovrenčić, u ime vlasnika Toplica, Zagrebačkog kaptola, potpisuje ugovor s „magistrom kirurgije“ Adamom Bailom iz Varaždina, prema kojem ovaj dolazi dva puta, a po potrebi četiri puta u Toplice radi

liječenja gostiju(3). Uz Baila dolazi u Toplice varaždinski fizik dr. Lueff koji se bavi proučavanjem djelovanja topličke vode. Dr.Baila nasljeđuje varaždinski začasni fizik dr. Schaubauer.

Dana 04. veljače 1838. godine Kaptol raspisuje prvi natječaj za stalnog kupališnog liječnika. Između pet kandidata, izabran je dr. Josip Kalasancije Schlosser, koji tu službu obnaša do 1845. godine. U tom razdoblju učinio je mnogo za razvoj lječilišta. Svojom brošuricom „Die Heilquelle zu Töplitz nächst Warasdin“, ali i objavljivanjem napisa u domaćem i inozemnom tisku dovodi do popularizacije Toplica (3). Vrlo detaljno obrađuje djelovanje vode na organizam, navodi indikacije i kontraindikacije. Kao svestrani znanstvenik, posebice se bavio botanikom, te je i osnivač Hrvatskog planinarskog društva. Godine 1864. godine imenovan je za praliječnika, tj. ministra zdravstva Trojedine kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, te postaje i članom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od njenog utemeljenja 1866. godine.

Od 1846. do 1869. godine službu liječnika obnaša dr. Aleksije Rakovac. Zaslužan je za dogradnju tadašnjih kupališnih zgrada, a izdaje 1863. godine brošuru „Die Schwefeltherme Toplice bei Varasdin in Croatien“ (3). Dr. Adolfo Fodor nastavlja rad svojih prethodnika, i također izdaje brošuru „Varaždin Töplitz in Croatien“ 1883. godine. U vrijeme najvećeg procvata Toplica – Kurorta, službuje u Toplicama dr. Andrija Longhino punih 20 godina, od 1885. do 1905. Zaslužan je za daljnji razvoj kupališta, za društveni i humanitarni rad u mjestu, te izdaje brošuru „Varaždinske Toplice staroslavno sumporno vrelo“.

Za vrijeme službovanja dr. Ivana Matkovića od 1906. do 1912. izgrađena je najljepša kupališna zgrada – hotel „Josipova kupelj“ (4) koja je po ljepoti i funkcionalnosti mogla stajati uz bok najelitnijih europskih hotela.

Od 1912. do 1945. godine s najdužim liječničkim stažem službuje dr. Josip Lochert (5). Zbog događanja I. svjetskog rata Konstantinov dom pretvara se u Vojnu bolnicu(6). Zaslužan je za uvođenje elektroterapije, postavlja RTG aparaturu, predsjednik je HLZ-a u dva mandata. U njegovo vrijeme mijenja se prijeratni izgled Toplica „austro-ugarskog štih“, u moderno, poslijeratno lječilište. Stvaranjem nove države Kraljevine SHS najbrojnija je klijentela iz Srbije, većina novog državnog i vojnog aparata. Objavljuje u Liječničkom vjesniku zajedno s I. Režekom „10 dana s diabetičarima u Varaždinskim Toplicama“. Novi, drugi svjetski rat, donosi i novo razdoblje za Toplice, a 1943. godine gube najvredniju zgradu „Josipovu kupelj“, koju su zapalili partizani.

15. travnja 1946. godine NRH konfiscira vlasništvo Zagrebačkog kaptola i od

tada je zapravo kupališno lječilište, a potom i Bolnica, pravni sljednik nad dobrom Zagrebačkog kaptola (2).

Od 1946. do 1965. godine službu općinskog i kupališnog liječnika obavlja dr. Danilo Lipnjak vodeći brigu i o mnogobrojnim ratnim vojnim invalidima II. svjetskog rata. Dr. Lipnjaku pridružuje se 1955. dr. Đuro Pintač, a prijelomni trenutak novije povijesti je 1957. godina kada je otvoren, njegovom zaslugom, prvi bolnički odjel za rehabilitaciju. Dr. Đuro Pintač prvi je specijalist fizikalne medicine i rehabilitacije koji je zaslužan za školovanje potrebnih zdravstvenih kadrova: fizioterapeuta, medicinskih sestara i pomoćnog osoblja. Dolaskom novih liječnika, koji se svi upućuju na specijalizaciju, osnivaju se novi bolnički odjeli (7).

1971. godine odvaja se primarna zdravstvena zaštita osnivanjem Ambulante opće medicine u Varaždinskim Toplicama pri zdravstvenoj stanici u Novom Marofu (2).

Od 1. siječnja 1964. godine kupališno lječilište prelazi u Bolnicu za reumatske bolesti i rehabilitaciju Varaždinske Toplice, čime je zapravo udaren temelj današnje bolnice (8).

Uz to razdoblje, u mandatu prim. Dr. Đure Pintača, vezana je izgradnja hidroterapije, hotela „Terme“ te najveći poduhvat, hotel „Minerva“ s razvojem novog poglavlja u zdravstvu i razvoja ustanove – medicinski aktivni odmor. Zajedno s primarijusom dr. Pintačem, značajnu ulogu u razvoju medicinske rehabilitacije i razvoju Ustanove ima mr. sc. dr. Josip Filipan (8).

U Bolnici službuje neprekidno od 1959. godine, a od 1.7.1985. preuzima ravnateljstvo nad Bolnicom. Na tom ga mjestu zatječe i početak Domovinskog rata te i najzahtjevniji period preustroja Bolnice. Godine 1993. odlukom Ministarstva zdravstva, Ustanova se imenuje Specijalnom bolnicom za medicinsku rehabilitaciju. Vrlo brзом reorganizacijom postaje najveći Centar za rehabilitaciju ranjenika u Hrvatskoj, u kojem je do danas rehabilitirano preko 8000 ranjenika. U tom razdoblju, u travnju 1994., zbio se i najtužniji događaj u našoj povijesti vezan uz pogibiju našeg kolege dr. Dalibora Kraljića, koji je izgubio život na svom radnom mjestu, u momentu vršenja svoje plemenite dužnosti, od ruke pacijenta kojem je nesebično pomagao.

Od liječnika treba spomenuti mr. sc. Antu Luetića koji je zaslužan za promociju prirodnih topličkih ljekovitih činitelja putem objave članaka i stručnih radova u časopisima, zbornicima i prezentacijom na simpozijima i kongresima. Također, od dr. Luetića nasljeđujemo povijesne crtice o kupališnom lječilištu, bolnici i

gradu. Prim. Dr. Goran Ivanišević radio je u Bolnici 9 godina, a tek nakon toga profilirao se kao najpoznatiji hrvatski balneolog i promotor prirodnih ljekovitih činitelja. Njegov istraživački rad donio je, na svjetlo dana mnoga zaboravljena izvorišta ljekovitih činitelja u Hrvatskoj. Objavljeni su mnogi radovi iz tog područja i cjelokupnog zdravstvenog turizma. EMNG dijagnostiku i posebne programe za pacijente s multiplom sklerozom uvodi mr. sc.dr. Zvonko Turkalj. Dr. Dinko Kučić, specijalist medicine rada, ima posebne zasluge u formiranju sportske medicine i medicine aktivnog odmora.

Od 2002. do 2005. godine dužnost ravnatelja obnaša dr. Denis Kovačić za čijeg je mandata obnovljena hidroterapija.

Danas je u Bolnici zaposlen 651 radnik, od toga 36 liječnika: 2 subspecijalista, 22 specijalista i 12 specijalizanta. Naši liječnici su svojim osobnim zalaganjem postigli akademska zvanja: 1 profesor, 1 docent, 1 doktor znanosti, 1 primarijus, 1 magistar znanosti i 2 liječnika na doktorskom studiju.

Na čelu Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju je Damir Mihalić, dipl. oec. koji se u svom mandatu zalaže za razvoj Bolnice s posebnim naglaskom na izgradnju Spinalnog centra.

Zamjenica ravnatelja je Silva Potrebica fizijatar-reumatolog, koja je od 1995. do 2002. godine obnašala dužnost ravnatelja, te u više mandata obnašala dužnost pomoćnika ravnatelja za medicinsku djelatnost, sudjelovala u organizaciji mnogih simpozija i kongresa, zalaže se za razvoj rehabilitacijske medicine i istovremeno za razvoj zdravstvenog turizma i balneologije u gradu i RH. Vodi reumatološku ambulantu i ambulantu za osteoporozu.

Radmila Belović-Ivanković, fizijatar, pomoćnica je ravnatelja za kvalitetu i voditeljica Poliklinike, uvela je ultrazvučnu dijagnostiku lokomotornog aparata.

Bolnica je organizirana u odjele te su prema kazuistici formirani slijedeći odjeli:

Odjel za rehabilitaciju neuroloških bolesnika na čelu s Antoniom Vranjkovićem, fizijatrom i liječnicima specijalistima: Aleksandra Moslavac, fizijatar, Vera Horvat, neurolog, Marta Vukorepa, specijalizant.

Voditelj spinalnog odjela je prof. dr. sc. Ivan Džidić, zaslužan za formiranje i razvoj tog odjela, razvoj struke i edukaciju brojnih generacija studenata na MF Osijek i generacija specijalizanata. Predsjednik je Hrvatskog društva za FRMHLZ-a od 2005. godine u dva mandata, tada i član uredništva časopisa Fizikalna i rehabilitacijska medicina, član i predsjednik Povjerenstva MZ-a za rehabilitaciju i Povjerenstva za rehabilitaciju spinalnih ozljeda. Nositelj je

certifikata "Programa za zbrinjavanje osoba s ozljedom kralježnične moždine" pri Europskoj uniji medicinskih specijalista - Sekcija za Fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu" (UEMS PRM Section). Od 2008. godine do danas radi kao izvanredni profesor na Katedri za ortopediju, fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu MF Osijek.Doc.dr.sc. prim. Saša Moslavac hrvatski je i europski specijalist fizikalne i rehabilitacijske medicine, posebnog interesa u rehabilitaciji spinalnih bolesnika. Radi na spinalnom odjelu, i kao docent na Katedri za ortopediju, fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu, MF Osijek. Bio je predavač na poslijediplomskom studiju i pozvani predavač na mnogim međunarodnim simpozijima. Obnašao je dužnosti tajnika našeg nacionalnog društva i europskih odbora, član vijeća više europskih odbora, uredništva nacionalnog i više europskih časopisa. Od 2014. godine je hrvatski delegat i nacionalni menadžer specijalnosti u UEMS-u. Uz ovu dvojicu eminentnih stručnjaka u timu su još Pavao Vlahek, fizijatar, s afinitetom za sportsku medicinu, ultrasoničar za lokomotorni sustav, Elmedin Hadžiavdzić, fizijatar, te Igor Likarević i Jasmin Nikšić, specijalizanti.

Odjel za rehabilitaciju traumatoloških i ortopedskih bolesnika vodi Alina Gošek, fizijatar koja ujedno vodi rehabilitaciju i opskrbu protezama te ostalim pomagalicama za amputirane pacijente. U timu su Biserka Sliepčević, fizijatar, Dragana Kolarić, fizijatar, prim.dr Dragica Vrabec-Matković, neurolog, i Jelena Bobek, specijalizant.

Dr. Katarina Lohman-Vuga na je čelu Odjela za opću rehabilitaciju i preventivu s posebnom edukacijom za izokinetiku, i vodi također Izokinetički laboratorij. Na odjelu su još Zrinka Jerić Gustinčić, fizijatar, Julijana Šujica Miljavac, fizijatar, te Biljana Urh i Ivan Kos, specijalizanti.

Na čelu Odjela za rehabilitaciju reumatskih bolesnika je Veljka Krbot, fizijatar, uz Krešimira Stričaka, specijalizanta.

U Poliklinici uz voditeljicu Radmilu Belović Ivanković su još Tomislav Sliepčević, fizijatar, Nina Krklec, fizijatar, i Zlata Novak, fizijatar koja godinama vodi rehabilitaciju djece, a poseban je doprinos dala u organizaciji ambulantne kontinuirane dječje rehabilitacije. U Poliklinici su još mr. sc. Olga Novak, fizijatar, Tihana Funda, fizijatar, Maja Lodeta, reumatolog, i Goran Vartušek, radiolog.

Specijalizanti na specijalizaciji izvan Ustanove su: Ivana Orbanić, Ivana Božić-Knež, Vladimir Knež, Janja Lepen i Marina Andrić-Štironja.

Svi bivši i sadašnji liječnici, zajedno sa zdravstvenim radnicima, suradnicima i ostalim zaposlenicima, nastojali su i nastoje doprinijeti razvoju naše struke,

posebice medicinske rehabilitacije i to u zadnjim desetljećima. Nakon dugog i teškog razdoblja, pred nama je ostvarenje dugo očekivanog Spinalnog centra koji je pred realizacijom i koji je novi zamašnjak u razvoju Bolnice i struke.

Zaključak

Dva stoljeća je veliko razdoblje u postojanju jedne Ustanove. Od prvih početaka pa do danas razvoj i napredak ustanove, poticao je od liječnika koji su utkali svoj intelekt, svoj rad, humanost, ljubav i vjeru u kupališno lječilište, a zatim u bolnicu. Zajednički rad s ostalim zdravstvenim radnicima i suradnicima odlikovao se edukacijom, obrazovanjem, promocijom struke, provođenjem inovacija, primjenom najnovijih medicinskih dostignuća, što je rezultiralo današnjim statusom moderne i perspektivne rehabilitacijske ustanove. Učinili smo to timski uz priznavanje pojedinaca koji su svojim zalaganjem bili u pojedinim epizodama predvodnici. Vjerujem da je pred nama sjajna budućnost bez obzira na ekonomsku situaciju i status liječničke profesije u društvu, ali je na onima koji će nastaviti slijed nabrojenih liječnika, povijesna zadaća da očuvaju baštinu i nastave tamo gdje smo mi stali.

Literatura:

1. Dr. Lujo Thaler: Povijest medicine u Hrvatskoj i Slavoniji od godine 1770. do 1850. (str. 39-43).
2. Stjepan Hajduk, Ante Luetić: Povijest naselja i razvoj balneološko-medicinske djelatnosti u Varaždinskim Toplicama (str. 22-25).
3. Janko Barle: Liječnički viestnik br 11, 1904. godina: Nekoliko povijestnih crtica o Varaždinskim Toplicama (str. 364-369 i 369-391).
4. Spomenka Vlahović dipl. arh.: Zbornik radova sa simpozija Zdravstveni turizam Klanjec 2010 godine ; Josipov hotel u Varaždinskim Toplicama.
5. Vladimir Dugački, Željko Krznarić: Hrvatski liječnički zbor 140 godina od 1874. do 2014., knjiga.
6. Spomenka Vlahović dipl. arh.: Zbornik radova (HAZU); Varaždin i sjeverozapadna Hrvatska u Velikom ratu 1914-1918; Razvoj i djelovanje Bolnice Crvenog križa u Varaždinskim Toplicama od 1914. do 1918. s osvrtom na poslije ratno razdoblje.
7. Silva Potrebica: 50 godišnjica rehabilitacijskog odjela Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice, Fizikalna i rehabilitacijska medicina, 2007. godine; 21(1-2); III.